

A person wearing a black niqab and a light blue shawl is riding a brown horse through a vast desert landscape with rolling sand dunes under a clear blue sky. The horse is galloping, kicking up sand. The rider is looking forward, holding the reins. The horse has a blue bridle and a red and gold decorative harness.

TUNISO miražas

KRISTINA STALNIONYTĖ
Autorės nuotraukos

Nedžibo akyse atspindėjo dykuma.

Paskutiniai saulės spinduliai, praslydę smėlio keteromis, paausino antakius ir lopinėlių veido, kurį mačiau pro juodą, rūpestingai apmurtuotą skarą. Tvyrojo trisdešimtys laipsnių karštis, bet Nedžibas vilkėjo kelias eiles ilgarankovių drabužių ir slėpėsi po ilgu mėlynų beduinų apsiaustu. Iš po sunkių klosčių kyšojo tik nunešioti smėlio spalvos sandalai. „Tau nekaršta?“ – pasiteiravau. „Ką tu! Šalta. Vasara dar neatėjo.“ Baigėsi gegužė. „O vasarą kiek šilumos?“ „Apie keturiasdešimt penkis“, – pamąstęs atsakė. „Tada tau karšta?“ „Normalu.“

Rankoje Nedžibas laikė vadeles. Baltas žirgas klusniai sekė paskui šeimininką, nešdamas mane iš dykumos, kur ką tik braidžiojau, vaikydamasi saulėlydį. Dabar iš viršaus stebėjau, kaip viena po kitos merkiiasi smėlio keteros. Prieš akimirką spindėjusios auksu, kopos užgesus saulei virto vos rusenančiais pelenų kalneliais.

Nutolusi per 100 km į pietryčius nuo vartais į dykumą vadinamo Duzo, Ksar Gilano oazė – it salelė oranžiniame vandenyne. Aplinkui į visas puses banguoja Sacharos smėlynai. Ksar Gilane tėra kelios beduinų palapinės ir keturi beduinų stiliaus viešbučiai-stovyklos. Tokiame viešbutyje svečio kambarį atstoja palapinė su moderniu dušu ir tualetu, yra elektra, smėlis po kojomis kilimais išklotas, tik spynos nėra – reikia duris užsirišti virvele. Palapinės sustatytos ratais, kurie vieni nuo kitų atskirti gyvatvorėmis, palmių eilėmis ar žydinčiais krūmais.

Toliau smėlynuose – vietinių kaimelis. Dykumų žmonės čia gyvena jau kelis tūk-

stantmečius ir niekur išsikraustyti neketina – jiems ir taip gerai. Nesvarbu, kad vėjas į veidą blaško smiltis, kad vandens mažai, kad nėra įvairaus maisto ir daržovių. Oazė pilna palmių, tad kasdien kramsnoja datules. Pelenuose išsikepa duonos. O miltų ir kitų maisto produktų atgabena automobilis iš Duzo kartą per dvi savaites.

Oazės pakraštyje nušokau nuo žirgo ir vėl pažvelgiau į Nedžibo akis. Juoduose vyzdžiuose raudonavo vakaro dangus. Liūdnas, tylus ir ilgesingas Nedžibo žvilgsnis paglostė gėstančią dykumą, su širdgėla palydėdamas paskutinę šviesą it iškeliaujančią mylimąją. Vyzdžiai juodi, dideli, baltymai paraudę nuo saulės, smilčių ir vėjo. „Tavo akys liūdnos, – tariau Nedžibui. – Tau čia sunku?“ Nedžibas šyptelėjo. Lūpos atidengė gelsvus, nelygius dantis. „Man čia gera. Aš myliu dykumą, – sako Nedžibas – nenorėčiau niekur kitur gyventi.“

Nedžibas iš Duzo, bet jam patinka Ksar Gilane. Mėgino laimę ir Džerbos saloje, kur

baigė universitetą, įgijo mechaniko specialybę. Bet jo modernus gyvenimas netraukia, tad vėl grįžo į dykumą.

Anot Nedžibo, tikrąją dykumą jauti Ksar Gilane – gali jos įkvėpti, paliesti, net paragauti. Čia ji supa oranžinio smėlio kopos, nerimstantys vėjai, sivilinanti saulė ir džiugina vešliomis palmėmis apsuptas ežeriukas, suformuotas šiltųjų požeminių versmių. Vos keli žingsniai, ir iš oazės patenki į smėlynus, kur linguoja kupranugariai, šuoliuoja raiteliai ir ristele juos vejojasi turistai su fotoaparatais. O kartais jų nėra. Dažnai nebūna. Tada oazė virsta tyliu, ramiu ir užmirštu pasaulio užkampiu.

Šaltaisiais mėnesiais, kai temperatūra Sacharoje nukrinta, Nedžibas sprunka į Dužą. Bet vos saulei pašildžius jis ir vėl Ksar Gilane.

Į klausimą, ar nepavojinga gyventi taip toli pietuose, kryžkelėje tarp Libijos ir Alžyro, Nedžibas gūžteli pečiais: čia ramiau nei Londone. Londone Nedžibas nebuvo. Nebuvo ir kituose Europos miestuose, tik girdėjo – ten šaudė, gaudė, plėšia, prievartauja. O čia – ramu. Tiesa, žiemą keliaudamas su „draugais kaip broliais“ (taip Nedžibas vadina bičiulius), buvo susidūręs su visureigių vilkschine – iš Libijos į Alžyrą sprunkančia Kadafigo kompanija. Persimetė žvilgsniais, nususuko vieni nuo kitų ir nutolo. Atseit, nei matė, nei girdėjo.

Daugiau – jokių netikėtumų. Spigina saulė, datulės pačios noksta palmių vainikuose. Tiesa, joms reikia padėti užsimėgzti, nes be žmogaus pagalbos datulių derlius būna šimtą kartų mažesnis nei įsikišus apdulkintojui. Vaisiai sunoksta tik ant moteriškųjų palmių, vyriškos – nevaisingos. Norint, kad moteriškė gerai užderėtų, abiemis pražyodus reikia įsliuogti į vyriškį, nuskinti žiedų šluotelę ir užlipus į moteriškę ant jos žiedų pakratyti žiedadulkių. Vienos vyriškos šluotelės pakanka šimtui moteriškų datulių apvaisinti. Tada telieka laukti. Prinokus vaisiams darsyk tenka pasipusčius padus lipti viršun. Basomis, be apsaugų. Datules skina penki vyrai iš karto, užsikorę ant kamieno vienas virš kito.

Aukščiausiai įlipęs raško kekes ir siunčia žemiau stovinčiam, kad šis gyvąja grandine perduotų į žemę.

„Eime dar į dykumą“, – prašau Nedžibo. „Ar sumokėsi man dvidešimt dinarų?“ „Daug“, – sakau. „O tu nori pajodinėti už dyką?“ „Už dyką“, – deruosi. „Manai, mano žirgui esti nereikia? Nereikia jo prižiūrėti? Aš irgi dirbu.“ Užtilau. „Tai sėsi?“ „Nesėsiu, – sakau, – persigalvojau. Dabar neturiu laiko, reikia susirasti draugus.“ „Neturi pinigų? Sėsk, už dyką nuvesiu. Jei tau taip patinka, tai bus dovana. Ne visi turi pinigų.“ Nedžibo akys sudrėko. Oda aplink paraudo, bet tik akimirksniui. Nežinojau, kad tema buvo tokia skaudi. Nebūčiau taip juokavusi.

Sugraibiau kišenėje penkis dinarus – už tai, kad palydėjo iš dykumos. Nedžibas nekrustelėjo. Neištiesė rankos. Nepaėmė ir tuomet, kai norėjau įbrukti į delną. „Nereikia, – pasakė, – aš neprašiau ir už tai mokėti.“

Užšokęs ant žirgo nušuoliavo į dykumą, pakeldamas dulkių debesį, o mano atmintyje palikdamas savo akis. Dideles, liūdnas, gilius it dykumos šuliniai ir be galo orias.

Suspaudė širdį. Norėjau vytis, bet buvo per vėlu. Buvo gėda. Kad neįvertinau Nedžibo darbo, kad jam, neturinčiam nieko, tik dykumos smėlį, apsiaustą ir batus, nesutikau sumokėti, kiek prašė, o kol su manim plepėjo, turistų dykumoje nebeliko, tad nebeliko iš ko užsidirbti. Dvidešimt dinarų prilygo keturiasdešimčiai litų. Tik tiek, ir mano sąžinė būtų likusi švari. Dabar jaučiausi skolinga. Ne tik tuos keturiasdešimt, bet ir už tai, kad neprašytas pargabeno ant žirgo iš dykumos. Būčiau atidavusi dvigubai tiek, kad tik tas jausmas daugiau nebekankintų. Tačiau Nedžibo nebebuvo.

Tą naktį sapnavau Nedžibo akis. Liūdnas, tylas, kupinas ilgesio ir susitaikymo. Sklidinas dykumos. Jose spindėjo ašara. Ir neišsakyta širdgėla.

Kitą rytą vos išėjusi pro viešbučio vartelius nosimi įsibėdžiau į Nedžibą. Jo palapinė – kitoje smėlėto keliuko pusėje, tiesiai priešais viešbutį. Keliuku retkarčiais prašuoliuoja raiteliai, pravažiuoja smėlio bagiai, visureigiai atgabena turistų. „Užsik“, – kviečia Nedžibas ir atkelia vartelius – tarp dviejų palmių šakų tvorelių įtaisytą lazda.

Patenku į priekiemį, kuriame atėjus sezonui Nedžibas vaišina turistus arbata ir pelenuose beduinų papročiu kepa duoną. Tačiau turistų – nė kvapo.

Atkėlęs dar vieną per palmių tvoreles permestą lazda priešingoje kiemo pusėje, Nedžibas pakviečia į antrąjį, privatų kiemėlį, aptvertą tokia pačia tvorele. Prie palmės kamieno šalia tvoros glaudžiasi asiliukas Ambu. Ambu turi tik vieną vardą, o štai žirgas – du: pirmasis arabiškas – Samiras, ant-rasis užsienietiškas – Viljamas. Paglostau asiliuko snukį. Teturiu penkiolika minučių iki išvažiavimo. „Ambu – mano, o Samirą Viljamą nuomuoju iš „boso“, – aiškina Nedžibas. – Žirgas brangiai kainuoja, bet kada nors nusipirksiu. Tada

Intensyvūs vasaros užsienio kalbų kursai visai šeimai!

**Tik nuo
299 Lt.
40 akad./val.**

KVIEČIAME REGISTRUOTIS:

Gimnazita Vilnius
8 52 72 87 49
vilnius@gimnazita.lt

Gimnazita Kaunas
8 37 73 73 73
kaunas@gimnazita.lt

Gimnazita Klaipėda
8 46 22 44 55
klaipeda@gimnazita.lt

Gimnazita Šiauliai
8 41 20 10 10
siauliai@gimnazita.lt

Gimnazita
mokymo centras

www.gimnazita.lt

būsiu nepriklausomas, ir visi pinigai, kuriuos uždirbsiu, priklausys man.“

Dabar tai, ką gauna jodinėdamas su turistais po dykumą, tenka dalintis su Samiro Viljamo šeimnininku. Žirgas išpraustas, sušukuotas, kailis žvilga. Jį šeria ir prižiūri pats Nedžibas. Svajonei išsipildyti tereikia 2000 dinarų, arba 1000 eurų. Tik tiek, ir Nedžibas būtų Samiro Viljamo ponas.

Nedžibas puikiai kalba ne tik prancūziškai ir arabiškai, bet ir anglų bei ispanų kalbomis. Susikalba ir itališkai, vokiškai. „Kur išmokai šitie kalbų?“ – klausiu. „Iš turistų. Jie kalba, o aš klausau.“

Nedžibo gabumų daugelis galėtų pavydėti. Be vargo gautų gerai mokamą darbą turistinėse Tuniso vietovėse – pakrančių kurortuose, sostinėje ar salose. Tačiau Nedžibo širdis priklauso dykumai. Toli nuo Sacharos neištvers.

„Štai mano vonia“, – Nedžibas rodo į kiemo centre trykštantį šaltinėlį. Versmė primena eketę išsiliejusiais kraštais. Vanduo tyras, vėsus, nors ore tvyro 30 laipsnių karštis, o už kelių žingsnių nuo Nedžibo kiemo trykšta šiltosios versmės.

Nedžibo palapinė mažesnė nei viešbučio, tačiau panašumo yra. Žvilgtelį pro atkeltas duris – ant žemės ištiesti švarūs kilimai, pasieniuose keturi čiužiniai, strelis, kabo keli apsiaustai. Švaru, kvepia smėliu. Nusiaunu batus. Nedžibas juokiasi. Beduinai namuose vaikšto su batais. Smėlis jiems ne priešas.

Nedžibo akys ir šiandien paraudusios. „Blogai miegojai?“ – klausiu. „Naktį buvo daug žvaigždžių. Ir tas smėlis... Jis sausina akis. Man patinka dykuma, bet smėlis akims negerai.“ „Kam tau keturios lovos, jei esi vienas?“ „Draugams. Mano draugai kaip broliai“, – kartoją Nedžibas jau vakar girdėtus žodžius.

Atsisveikindama ištiesiu banknotą. Dabar jau dešimt dinarų, už tai, kad aprodė savo būstą. Nedžibas žengteli atgal ir paslepia rankas už nugaros. „Čia dovana.“ Žengtelį Nedžibo link. Nedžibas – atgal: „Mano namas – tik dykumos miražas. Už miražus nereikia mokėti.“

Nedžibui nužingsniavus, vidury keliuko lieku su ištiesta ranka ir ant pirštų pakibusiu banknotu. Čia žmogus buvo, čia nebėr. „Tai tik miražas“, – ausyse girdžiu Nedžibo žodžius. Tyla. „Miražas, miražas...“ – kartoją nematomas Nedžibas kažkur man už nugaros. „Mano pasaulis tau tik miražas“, – paskutinįkart Nedžibo balsu po kojomis sugirgžda smiltys, kai pro vešlias viešbučio palmes pasuku užvesto automobilio durelių link.